

Zanosna dela Miće Popovića, Mersada Berbera, Branka Miljuša...

Impresivna je skulptura "Plamen revolucije" Nandora Glida u kojoj snaga duha i lepote nadilazi obrise čvrste strukture, zanosna je, stamena i nežna u isti mah "Pobeda" Stevana Dukića, uzbudljiv "Poliptih o jugoslovenskoj revoluciji" Milića od Mačve (1966) crvenih tonova...

Tatjana Nježić

U GALERIJU RTS-A 7. jula otvorena je izložba "Sećanje na jugoslovenske umetnike revolucije" koja obuhvata 24 rada, organizovana u saradnji sa Medija centrom "Obrana", a kako iz Ministarstva odbrane saopštavaju, reč je o delima iz zbirke Doma vojske Srbije otkupljivanih na svojevreminim redovnim izložbama "Narodno oslobodilačka borba u delima likovnih umetnika Jugoslavije", u periodu od 1961. do 1985.

Otvarajući izložbu Đorđe Kadijević je, između ostalog, rekao:

- Očekivao sam više dela naših umetnika, učesnika NOB-a, ovdje su pretežno ona koja su stvarali umetnici iz generacije posle, dakle njihova sećanja na one koji su bili predstavnici naše revolucije i revoluciju. Kad kažem "naša revolucija" to može zvučati upitno. Neko ne misli da mi u Drugom svetskom ratu, boreći se protiv fašizma, nismo imali revoluciju nego pokušaj novog režima. Nekome može da se sviđa komunistička ideja i avantura, koju smo imali. Nekome - ne. Ali, treba da znamo: umetnička dela koja su nastala inspirisana borbom za slobodu, revolucijom 1941-1945 ne treba gledati samo u kontekstu jedne ideologije koj je pokušala da nas ubedi u to da počinje nova era i da ćemo svi postati drukčiji ljudi. Svi znamo kako se ta priča završila - kazao je Kadijević napominjući da se neće u nju upuštati.

I dodao:
- Sada treba sagledati postignuća te umetnosti koja je imala u sebi jedan podsticaj ideološkog, političkog impul-

Slika Branka Miljuša "Krvava Kozara" 1961 i skulptura Ivana Felkera "Grupa" 1983.

Očekivao sam više dela naših umetnika, učesnika NOB-a, ovdje su pretežno ona koja su stvarali umetnici iz generacije posle, kazao je Đorđe Kadijević

sa, inspiraciju vezanu za sliku nove i drugačije realnosti. Imajući u vidu dela celokupne svetske umetnosti treba

da znamo da bez obzira da li se ona mogu kvalifikovati kao istorijski pozitivna ili negativna epizode istorije, ona mogu

Izložba "Sećanje na jugoslovenske umetnike revolucije" u Galeriji RTS obuhvata 24 rada

biti remek dela.

Lubardin "Ustanak"

Podsetio je, potom, na Leni Rifenštal, jedno od najvećih imena dokumentarnog filma iako ih je radila u propagandne svrhe Adolfa Hitlera.

- Dakle, mešanje politike u umetnost ostavimo po strani. Ovdje toga ima malo. Možda jedina slika koja odgovara naslovu izložbe je Lubardin "Ustanak", a i na njoj je umetnik stišan u odnosu na prethodne faze. Delo koje pripada i početku jednog drugog istorijskog talasa u kom smo mi odmakli dosta daleko. Pitanje je da li smo postigli nešto bolje ili nešto gore od onoga što je bilo. Neću se upuštati u to. Ali je sigurno da je vreme da se ovakve izložbe prave. Podsetiću, gigantski spomenik prodora na Sutjesci, inspirisan tom čuvenom bitkom, koji je radio Živković - zna ceo svet. Ne predstavlja samo prodor partizanske vojske kroz obruče koji su stezali Nemci. Ne, on simboliše prodore kroz sva stezanja, obruče, stiske i stege.

Očarava sa zidova „Krvava Kozara“ (1961) Branka Miljuša, „Vojnička varijanta“ (1971) Miće Popovića, „Kozaračka karijatida I“ (1970) Mersada Berbera... Impresivna je skulptura "Plamen revolucije", Nandora Glida (1971) ukojoj snaga duha i lepote nadilazi obrise čvrste strukture, zanosna je, stamena i nežna u isti mah, "Pobeda" Stevana Dukića,

FOTO: MILAN ILIĆ

ča, uzbudljiv "Poliptih o jugoslovenskoj revoluciji" Milića od Mačve (1966) crvenih tonova... A iz današnje perspektive, moglo bi se reći, impresivna je i činjenica da je vojska negdašnje nam države imala toliko sluha za umetnost. I, kakvi god da su ideološki predznaci bili u pitanju, rezultati nedvosmisleno govore, da su se o poduhvatu starali oni koji su umeli da prepoznaju i cene najbolje

Kako neko u publici tiho reče - beše ozbiljna država, i ozbiljna vojska...

Autorka ove izložbe koja traje do 31. avgusta, viša kustoskinja i načelnica Galerije Doma Vojske Srbije, Jelena Knežević je podsetila da je Galerija Doma JNA osnovana 1953, a potom pod njenim okriljem manifestacija "NOB u delima likovnih umetnika Jugoslavije".

- O značaju ove manifestacije govore imena učesnika prve izložbe koja je realizovana 1961. godine: Jovan Bijelić, Danica Antić, Đorđe Andrejević Kun, Olja Ivanjicki i mnogi drugi umetnici koji su obeležili srpsko slikarstvo 20. veka. Nakon uspeha prve izložbe, njena realizacija nastavljena je svake pete godine sve do poslednje 1985. godine koja je nazvana "Pobeda i sloboda".

Uspeh kao podsticaj

Gde je danas sloboda, gde su umetnici, šta (ne)znači borba protiv fašizma, kako danas zvuči činjenica da je jugoslovenska vojska osnovala umetničku galeriju samo osam godina nakon završetka strahotnog Drugog svetskog rata, koji je razarajući zemlju na ovim prostorima bio i građanski, i nakon čega je pride, podsetimo, 1948. stigla strahotna Rezolucija Inforbirora, druge su i duge teme, a u katalogu izložbe Jelena Knežević piše da su vredna umetnička ostvarenja iz ove zbirke na temu NOB-a i revolucije neprocenljiv deo naše kulturne baštine, koja je važna za razumevanje razvoja jugoslovenske umetnosti u prvim decenijama posle Drugog svetskog rata.

- Obeležavajući dvadesetogodišnjicu postojanja Jugoslovenske narodne armije, Dom JNA u Beogradu pokrenuo je inicijativu za priredivanje velike likovne izložbe posvećene motivima Narodnooslobodilačke borbe i revolucije. Izložba, realizovana decembra 1961. godine, podeljena u tri celine - slikarstvo, grafika

Mića Popović
"Vojnička
varijanta"
1971. (gore) i
Petar Lubarda
"Ustanak"
1966. (levo)

i skulptura – okupila je veliki broj umetnika sa prostora čitave Jugoslavije i bila je na gradnog karaktera. O njenom značaju govore imena učesnika: Đorđe Andrejević Kun, Danica Antić, Jovan Bijelić, Milo Milunović, Milan Cmelić, Olja Ivanjicki, Branko Miljuš, Cvetko Lainović, Ismet Mujezinović, Oto Logo, Nandor Glid, Andrej Jemec i drugi. Uspeh koji je postigla bio je podsticaj da, bar kako se tada činilo, izložba dobije trajniji karakter manifestacijom „NOB u delima likovnih umetnika Jugoslavije“, koja će se održavati svake pete godine u Galeriji Doma JNA u Beogradu. U skladu sa novom izložbenom aktivnošću, oktobra 1962. godine izdat je i pravilnik o radu Galerije. Naredna izložba, održana u periodu novembar–decembar 1966. godine, imala je jasnije naznake u kom će pravcu teći njen dalji razvoj. Umetnici poput Bože Ilića, Petra Lubarde, Aleksandra Lukovića, Nikole Martinskog, Aleksandra Tomaševića, Angeline Gatalice, Save Sandića bili su svakako predvodnici plejade umetnika koji su izlagali pod krovom ove ustanove, piše Jelena Knežević.

Dodaje da je samo tri godine posle održavanja druge izložbe „NOB u delima likovnih umetnika Jugoslavije“, februara 1969. izdat i novi pravilnik o radu Galerije, što je svedočilo o ozbiljnosti poduhvata koji je prerastao u tradicionalnu manifestaciju likovnih umetnika.

- Na trećoj izložbi izlagali su: Miloš Bajić, Miloš Gvozdenović, Đorđe Ilić, Milan Kojnović, Spase Kunovski, Petar Lubarda, France Mihelić, Mića Popović, Zlatko Prica, Bogić Risimović Risim, France Slana, Vojislav Stanić, Milić Stanković – Milić od Mačve, Dušan Džamonja, Angelina Gatalica, Mersad Berber, Emir Dragulj, Halil Tikveša. Izložba je svojim konceptom nastavila negovanje uspostavljene aktiv-

nosti Doma JNA, umetnici iz svih krajeva Jugoslavije i dalje su se u velikom broju odazivali konkursu, pa su se na četvrtoj izložbi našla imena kao što su: Kosa Bokšan, Tahir Emra, Čedomir Krstić, Petar Omčikus, Voja Stanić, Bogić Risimović Risim, Radislav Trkulja, Kosta Angeli Radovani, Oto Logo, Stipe Sikirica i drugi. Novina četvrte izložbe bilo je to što su, pored likovnih umetnika, mogli da učestvuju i primenjeni umetnici, čime je umetnička zbirka Doma Vojske Srbije, svakako, obogaćena radovima iz primenjene umetnosti. Možda je najbolji primer za to peta izložba „NOB u delima likovnih umetnika Jugoslavije“, održana 1981. godine. Na izložbi su se, pored likovnih umetnika poput Danice Antić, Olje Ivanjicki, Aleksandra Lukovića, Vanjeka Tivdara, Ante Marinovića, Emira Dragulja, Halila Tikveše, našli i radovi primenjenih umetnika Gordane Glid (tekstil), Katice Pavelke, Mirjane Isaković, Velimira Velje Vukićevića, Dragoljuba Varajića (keramika) i drugih. Umetnici su temu revolucije i Narodnooslobodilačke borbe predstavili najraznovrsnijim tehnikama i medijima likovne i primenjene umetnosti. Posle četvrt veka i pet uspešno održanih izložbi, u godini značajnog jubileja, 40-godišnjici oslobođenja i pobe nad fašizmom, Galerija Doma JNA u Beogradu organizovala je 1985. godine šestu izložbu posvećenu Narodnooslobodilačkoj borbi u delima naših umetnika.

Piše, dalje, Jelena Knežević da je tada izložba prvi put imala posebnu temu, pomenuto naziva "Pobeda i sloboda", a razgledajući postavku u Galeriji RTS-a, reklo bi se da bi slobodno mogli dodati da zahvaljujući činjenici da je ondašnja vojska i otkupljivala dela sa pomenutih izložbi mi danas imamo impresivnu kolekciju.